

Kugbɔnlilitiiu kun Pɔɔl ɲmàñ ki tũ

Kɔranti

yabee

Tibɔkilkaal

Kugbɔnlilitiiu nee poonee, ti ká yii Pɔɔl nì Kɔranti yab kansikin kaa mɔ́ ki dóò. Kɔranti yab kansikin biba nìn yĩntiñ-u ní ki nìn lì yii waa sá Yeesu kpambal. Pɔɔl nín gbìl mimmee, u nìn kíf-bi nì tininjati, ama u nìn sòoñ mun yii u nées Kɔranti yab ní ki là u nì bi-kansikin n nìn mɔ́. An pu ní u nín gbìl tibɔmɔntiil tin nyánní Kɔranti tiŋkinee, an nìn mɔ́kiñ-u (7.5-15).

U nín sòoñ animbinaaman ɲin poon ùn u-ba kɔ́ Efeesi tiŋgbaŋkinee (1.1-11) ki dóòyee, u téetì agiñ ɲin di kɔ́ u nì Kɔranti yab kansikinee ní ki sòoñ Yeesu Kriisitoo kpambal tundi nín sá diŋyee. An pu ní u lì kun pu ní u sòoñ nì bi an pɔ́ɔ kugbɔmpeepeekaau poonee. U nín sòoñ nì bi an pɔ́ɔ mimmee cáañ-bi dibakpántil ní an mɔ́kiñ-u (1.12–7.16).

Tootoo un an sá bí tɔ́ kɔ́ tĩ Kriisitoo yab bin bí Juudee tiŋkinee puee (8–9), u gbáañ Kɔranti yab bí dàkà tiniti. U lì yii: «Ní nyí ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo ɲanti tin u ɲá-tee. Ún un sá ugaajee giñ u-ba usoodaan, timbi n kɔ́pántí bigaajab ùn soodaŋku pu» (8.9).

Kugbɔɲu nee nín nìkí puee (ayil 10–13) kɔ́pántí fiii. Pɔɔl nyáñ bin bí kɔ́kɔ́-u yii waa sá Kriisitoo kpambal tiŋman pu yalee pu. Tibɔti tin u ɲmàñ ki dũu kúnti kugbɔɲu neeyee sá kunabitiu bɔti, ama an kaa fɔ́kɔ́ (13.11-13).

Pɔɔl nín sòoñ nì tininjati min kugbɔɲu nee poonee kaa máañ kɔ́ bàkatĩ-ti: Pɔɔl kaa nìn bí mɔ́tí u-ba pu áá tin u nyée pu. U yaa nìn bí mɔ́ bí bée yii u sá Kriisitoo kpambalee, an nìn sá yii binib n fòò Tibɔmɔntiil kɔ́ kɔ́ mmɔ́min ní kɔ́ bée yii Kriisitoo lafun sá bi-Dindaan.

.....

Ijaam

1 ¹Man Pɔɔl un Unimbɔti là m sá Yeesu Kriisitoo kpambalee, nì ti-nabiki Tiimootee di ɲmàñ kugbɔɲu nee kɔ́ tĩ nimbi Unimbɔti yab bin kòò Kɔranti tiŋkinee nì bin kɔ́kɔ́ sá Unimbɔti nikitil ki kòò Akaayi timmu

mun kíñee nee^a. ²Ti-Baa Unimbɔti nì ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo n ɲá-ni tiŋan kɔ́ tĩ-ni ɲgbansɔŋfi.

Pɔɔl bí pàkà Unimbɔti

³Tí nyɔ́ŋkìmaan Unimbɔti ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo Baa un

di sũn ti-saai ki ɲmēentí-ti tikɔ́kɔ́ poonee^b. ⁴Falaabi bin kɔ́kɔ́ jēetí ti-puee, ùn di ɲmēentí-ti, án nín làá ɲá pu ti mun n dũ diŋmeendi din ti fòò u-ceeyee kɔ́ ɲmēeñ bin mun bí bàà falaa un kamaa poonee. ⁵Kii Kriisitoo pu ti nín jĩn falaa tikpil tikpil puee, mĩn mbaantiim ní u-puee ti tí fòò diŋmeendi tikpil tikpil mun. ⁶Timbi yaa bí ki jĩn falaayee, an sá nimbi n ká diŋmeendi nì difiil pu. Ní timbi yaa ká diŋmeendee, an sá yii ni mun n ká diŋmeendi kɔ́ ɲmā kɔ́ ɲmèè nì kimɔ́tii falaabi bin timbi bí jĩñee jutiibi yaa láa bāañ-nee. ⁷Ti máká ni-pu mbaamɔ́min, kun puee ti nyí yii ni mun bí ki jĩn falaa kii ti mun nín bí ki jĩn pu nan ní, an puee ní ni ɲũn kɔ́ fòò diŋmeendi din bí ki tĩ-tee mun.

⁸Nnabiyaamu, ti là ní bée falaa un ti jín Asii tiŋkinee. Falaa gbanti nìn cúú-ti ki lákatí ti-pɔ́ɲu pu. Taa nìn gítí máká yii ti làá nìn bí dimaŋfalín^c. ⁹Timbi ti-ba nìn pée ká yii tiba kaa ti bí, see ɲkúm ní ti làá kpú. Tin bí nee nìn bāañ ti-pu án nín làá ɲá pu tí taa dũ ti-mákal kɔ́ páañ timbi ti-ba pu, ama tí nìn máká Unimbɔti un fikiti bitaŋkpiibee pu. ¹⁰Ún di nyánti-ti dinimbinaamandi kúm gbanti poon, ní ki làá dāá nyántí-ti. Ní ti cáá dimákal u-pu yii ùn di làá dāá gítí nyántí-ti, ¹¹kun puee ti nyí yii ni bí tútúñ-ti ɲwimmeem poon. Di sá yii kunipaa yaa mēē ti-pu ní Unimbɔti fòò bi-wimmeemee, kunipaa làá

dāá tí pàkà-u u nín ɲá tiŋan tin ki tĩ-tee pu.

Pɔɔl kpítì u-saŋɲu

¹²Kun pu an mɔ́n-tee di sá yii ti-pɔ́biliŋ poonee, ti nyí yii ti dũ dipɔ́bil diba nì mbimbimɔntiim ní ki kál duulinyan, cilinjee ni-kansikin. Tĩn kɔ́kɔ́ nyánní Unimbɔti cee ní. An sá Unimbɔti ɲanti di kpòotí-ti, kaa sá unil ciŋyi. ¹³Di sá yii tigbɔn tin kɔ́kɔ́ ti ɲmàñ ki tĩ-nee poonee, taa ti kúti tiba kii tin ni kàañ ki gbílee. Ní m máká yii ni làá gbìl tibɔti nee taapu tiŋan. ¹⁴– Di sá yii naa láá gbìl kɔ́kɔ́ ki dóò –: Ama ti-Dindaan Yeesu gítintam dalee, timbi puee, án làá dāá mɔ́kiñ-ni, ní ni mun puee, án làá dāá mɔ́kiñ ti mun.

¹⁵Tĩn pu ní m máká ki bàà là kɔ́ dɔ́n ni-cee án nín làá ɲá pu ní ká tiŋan mili puee. ¹⁶M bàà dākafi yii m dɔ́n ni-cee ní kɔ́ nín càatí Maseeduwaan tiŋkin, ní boonee kɔ́ fātí tí dɔ́n ni-cee ní bàà tũtuñ-mi m nìkí m-saŋkindi kɔ́ nìn cá Juudee tiŋkin. ¹⁷M nín bɔnti kɔ́ còom m-saŋɲu puee, an sá man di gā m-bindi ki là kɔ́ cù-ɲu naaa? Áá m sá unil un nyɔ́kɔ́ kaa bĩ tibɔti kɔ́ lì yii iin, ní kɔ́ dāá fātí lì yii aayeeyee ní? ¹⁸Ibaamɔ́n, Unimbɔti sá m-seeradaaŋwu. M-bɔti tin m sòoñ nee kaa sá «Iiin» nì «Aayee» bɔti. ¹⁹Di sá yii Unimbɔti Jipɔ́ɔn Yeesu Kriisitoo un bɔti man nì Siilasi nì Tiimootee^d sòoñ ni-cee niinee kaa sá «Iiin» nì «Aayee» bɔti. Ama, u-nee, an pée sá «Iiin» ɲmaniŋma ní. ²⁰Kun puee Unimbɔti nín pòon tiŋyee,

^a 1.1 Kɔranti: kpèè Atuun 18.1. Pɔɔl nín pée pée ki kál Kɔranti tiŋkin puee, kpèè Atuun 18.1-18.

^b 1.3 ɲmēentí-ti tikɔ́kɔ́ poonee: dũu ɲmànti nì Yees 40.1, Ilan 94.19.

^c 1.8 Dũu ɲmànti nì 1 Kɔra 15.32.

^d 1.19 Atuun 18.5.

Yeesu pu ní an sá «Iiin» tiŋman. An puee Yeesu Kriisitoo pu ní ti lì yii «Ameeni» ki nyóŋkí Unimbɔti. ²¹Unimbɔti di báaŋ timbi nì nimbi inyaan Kriisitoo ni. Unimbɔti u-ba di lúti-ti. ²²Ún di dū u-daaŋku ki ná ti-pu, ní ki dū u-Fam ki ná ti-pɔbilingin kí dákà-ti yii ti sá u-yab u kpáafi tiwammɔntiil ki yóoŋ kí dāá tī-ti fool boon.

²³Unimbɔti pu ní m sòoŋ ibaamɔn. Kun pu maa dīn ni-cee Kɔranti tiŋkinee di sá maa là kí yòoŋ ni-pɔbilingin. M yaa mɔnti ú kpɔ-mi. ²⁴Di sá yii taa là kí dū mpɔn kí dákà-ni ni nín máaŋ kí fōo kí kíf puee. Ama ti là kí jòo-ni ní nīn cáá dipɔɔpindi ní, kun puee ni-fookiiu pɔɔ.

2 ¹An pu ní m ká yii an ŋān m̄ taa dāaŋ ni-cee kí fātī tī kɔŋ-ni kunimbaau. ²Kun puee nimbi di tìl-mi kunyannyaau. Kin m yaa kɔŋ-ni kunimbaauee, bilab di làá gítī tī-mi dipɔɔpindi? ³Kun yì-ti m ŋmān-ni kugbɔŋuee di sá maa là kí bān kí ká bin bàà làá tī-mi dipɔɔ-pindee n̄ kɔŋ-ni kunimbaaun, di sá m nyí yii man pɔɔpindi sá man yal, ní ni mun pɔɔpindi sá man yal. ⁴An n̄n sá-mi kunimbaau n̄ dipɔɔbiildi n̄ nsiim ní m ŋmān-ni kugbɔŋu. An kaa n̄n sá kí kɔŋ-ni kunimbaau pu ní m ŋmān-ni, ama an n̄n sá ní ŋmā kí béé dīneendi dīn bulifi m cáá ni-puee ní.

Pɔɔl dū un yīntiŋ-uee kpitii ki pú-u

⁵Unil un di yaa cáaŋ kunimbaau neeyee, an kaa sá man baba ní u

kɔŋ kunimbaau, u kɔŋ ki kpáaŋ ni-kɔkɔ ní. Ama kí taa sòoŋ kí càatēe, ni-kansikin biba ní u kɔŋ kunimbaau. ⁶Ni-kansikin kupaau n̄n kpáfi kinyɔkɔ ki dáal udaan tafal miŋyee ŋmānti. ⁷Kɔŋkɔnnee ni máaŋ kí dūú pɔ-u kí tī-u kunyannyaau ú taa gítī kó kunimbaakpaŋkpaŋŋun. ⁸An puee m gbāaŋ-ni, ní dákà-maan ni-neendi udaan pu. ⁹M n̄n ŋmān-ni tibɔtee kí cɔŋki-ni kí kpèè yii ni tɔ-mi tiŋman puɔɔ! ¹⁰Ni yaa dū unil un kpitii ki pú-uee, ma mun làá dūú pɔ-u. Tiba yaa bí ki sá m̄ dūú pɔ udaanee, nimbi puee, m dūu pú-u Kriisitoo nimbiin, ¹¹án n̄n làá ná pu tī taa yànti Sitaan n̄ jī ti-pu dinyandee, kun puee ti nyí u-landɔkɔŋu.

Tibɔti tin páb Pɔɔl Troowaasi tiŋkinee

¹²M n̄n bān Troowaasi tiŋkin kí sòoŋ Kriisitoo bɔmɔntiitee, m n̄n ká yii ti-Dindaan pīiti-mi nsan m̄ sòoŋ-ti. ¹³Ama m n̄n kaa ká m-nabiki Tiiti niinee, m-pɔbil kaa n̄n sòŋ m̄ kàl̄ niin. An pu ní m yíkì bi-cee ki búnti Maseeduwaan^{ee}.

Yeesu Kriisitoo tì-ti dijajil

¹⁴Tí jāaŋ Unimbɔti Kriisitoo pu, u n̄n cáá ti mun ki ŋāaŋ u-jajil faalii poon puee. Ti n̄n Kriisitoo n̄n ná ubaantee puee, u d̄i ti-pu ki gb̄it̄i ajan kɔkɔ Kriisitoo b̄oti kii talaaluae. ¹⁵Ti sá kii talaalu un sófèe ní Kriisitoo cáá tì Unimbɔti. M̄n̄ ní ti tī sá ki tī binib bin ká difiilee n̄n bin mun wáŋkèe. ¹⁶Bin wáŋkèe

ceeyee, an sá ŋkúm nunuŋu ŋun cáŋ ŋkúmínee, ní bin ká difiilee ceeyee, an sá dimaŋfal sɔnsɔfiŋu ŋun tì dimaŋfalee. Ŋma di bān kí tɔ an tundi gbanti? ¹⁷Timbi kaa sá kii binib tikpil bin dū Unimbɔti b̄oti ki kpánti dibántilee, ti sá ibaamɔn nib ní, Unimbɔti di lēe-ti ki tú. Ti n̄n ná ubaanti n̄n Kriisitooyee pu ní ti sòoŋ Unimbɔti nimbiin.

Dipoompɔndi tɔntɔnliibi

3 ¹Mimmee ti fātī tī bí dákà ti-ba yii ti ná tiba deeyaaa? Áá an b̄alifi yii tī cáaŋ tigbɔn tin bi ŋmān ki pākā-tee kí dákà-ni naaa? Áá an sá yii tī b̄alifi-ni ní ŋmā kugbɔŋu kí pākà-ti ní, a lì kii biba n̄n ŋāaŋ puee? ²Nimbi Kɔranti yab di sá kugbɔŋu kun báa ŋma wāl̄ ki kaaŋee, ní kugbɔŋuee ŋmān ti-pɔbilingin. ³Báa ŋma wāl̄ yii ni sá kugbɔŋu kun Kriisitoo d̄i ti-pu ki ŋmāŋee ní. Waa ŋmān n̄n ŋgbɔŋmamaɔn. Ama Unimbɔti un bí dimaŋfalínee Fam di ŋmān. Waa ŋmān atañkpee pu, u ŋmān binib pɔbilingin ní.

⁴Kriisitoo puee dimákal din ti cáá Unimbɔti puee dee. ⁵Di sá taa bí yii ti ŋūn kí ná tiba ti-ba pɔŋŋu pu. Tin ti yaa ŋūn ki ŋée, an sá Unimbɔti pɔŋŋu di cānti ti ŋūn ki ná. ⁶Kun puee ún di tì-ti ŋmān ní ti sòoŋ dipoompɔndi dīn u ŋée Bɔmɔntiiti. Dipoompɔndi gbanti kaa sá mara un n̄n sá n̄n tiŋmaŋmabitee, ama d̄i sá n̄n Unimbɔti Fam tundi ní. Di sá mara

kù ní, ama Unimbɔti Fam m̄n̄ tì binib dimaŋfal ní.

⁷Unimbɔti n̄n n̄n ŋmān u-marab atañkpee puee, bi n̄n ká u-nyooti. Ní Mooyiisi mun nimbiin n̄n k̄n̄ ki j̄l̄, ní Isirayeel yab kaa n̄n gítī ŋūn kí kpèè-u^g. An nyootee sá tin j̄t̄ee ní. Marab bin bi yaa ȳnti an cāabiŋ ŋkúmee yaa n̄n d̄ómiŋ n̄n kunyaanŋu m̄n̄, ⁸kin ataa aŋa pu ní Unimbɔti Fam min tì dimaŋfalee nyooti kaa máaŋ ki j̄t̄iŋ m̄n̄. ⁹An yaa sá yii marab bin làá cáaŋ ŋkúmee pu ní Unimbɔti nyooti d̄ómiŋ ki j̄l̄ mimmee, mana ní Unimbɔti Fam tundi din làá yànti binib n̄n kpánti dedeedambi Unimbɔti nimbiinee nyooti làá n̄n j̄l̄ dee? ¹⁰Taa ŋūn kí dū tinyool tin n̄n j̄t̄ee kí ŋmāntiŋ tin bí nee báa fiii. Kun puee, t̄iŋee sá tikpaandi ní. ¹¹Tin bí ki làá j̄t̄ee di yaa cáá tinyool mimmee, kin tin làá n̄n p̄ee bí kí n̄n c̄ee fáa!

¹²Ti n̄n c̄otí tin pu tikpilee dee. An pu ní ti cáá dipɔbil ki sòoŋ ki cānti tikɔkɔ. ¹³Timbi kaa làá ná kii Mooyiisi n̄n n̄n dū ŋŋaabu ki b̄iŋ u-nimbiin Isirayeel yab n̄n taa kpèè-u kí n̄n cí ŋyunti ŋun ní ŋwalifee làá dāá lēeyeeⁱ. ¹⁴Ama bi-landɔkɔi kaa cútí tibɔti malaa, a lì kii ŋŋaabuee dáá gb̄inti ki liki bi-nimbiinee. Di sá yii bi yaa kaaŋ Dipooŋkpikil gbɔŋku poonee, baa gb̄il taapu, áli ki dāa s̄āa d̄iŋee, bi-landɔkɔi kaa cútí tibɔti. See unil un fōo Kriisitoo ki kíyee baba nimbiin

^f 3.3 Kpèè Disa 24.12, Yeer 31.33, Eesee 11.19, 36.26.

^g 3.6 Dūú ŋmānti n̄n Yeer 31.31.

^g 3.7 Kpèè Disa 34.29.

ⁱ 3.13 Kpèè Disa 34.33.

^{ee} 2.13 B. 12-13: kpèè Atuan 20.1.

ní n̄aabu biiti. ¹⁵Áli ki dāa s̄āa d̄ín, bi yaa bíi kàān Mooyiisi gb̄ontee, an bí kii n̄aabee liki bi-land̄okoi ní baa gb̄il taapuee. ¹⁶Unil un yaa f̄ōo ti-Dindaan ki k̄íyee nimbiin ní n̄aabee l̄èek̄i. ¹⁷Di sá yii ti-Dindaanee, n̄fam dee. Laakin ti-Dindaan Fam yaa b̄ee, niin ní dibat̄l bí. ¹⁸Timbi bin k̄ok̄o nimbiin n̄aabee l̄èeyee di sá bin pu ní bi wāl ti-Dindaan nyootee. Ti-Dindaan un di sá n̄famee di kp̄ánti-ti m̄ín, ní ti náān n̄i u, ní ki cáá tinyool tin w̄iinti ki c̄ee.

Tigaajawan tin ká aboonnee

4 ¹An sá tiŋan ní Unimb̄oti n̄á-ti ní ki dū ditundi nee ki n̄ubiñ-ti. An pu ní ti-wunti kaa ȳt̄i di-pu. ²Ti fá dib̄omb̄ondi n̄i icoo tuuŋŋi. Taa n̄m̄at̄in binib, kaa kp̄ánti Unimb̄oti b̄oti, ama Unimb̄oti nimbiin ní ti s̄oñ̄n ibaam̄on ki cánti ki t̄uk̄u binib ki nyàab̄ b̄aa n̄ma n̄ b̄ee yii tin ti s̄oñ̄nee sá ibaam̄on. ³An puee bin w̄aŋk̄ee ceeyee, Unimb̄oti b̄oti tin ti s̄oñ̄n nee sá dib̄omb̄ondi ní ki t̄i-bi. ⁴Kun pu baa f̄ōo-ti ki k̄íyee di sá Sitaan un sá duulinya nee b̄otiuee^k j̄b̄-bi ki ȳanti baa wāl Tib̄om̄ontiilee n̄in n̄m̄int̄i ki d̄ak̄a-bi Kriisitoo un sá Unimb̄oti nan̄kuee nyooti. ⁵Di sá yii taa bíi s̄oñ̄n n̄i ni timbi ti-ba b̄oti, Yeesu Kriisitoo b̄oti ní ti s̄oñ̄n n̄i ni yii ùn̄ di sá ti-Dindaan. Ùn̄ pu ní timbi sá ni-t̄ont̄onliibi. ⁶Di sá Unimb̄oti un bí yii: «n̄walifi n̄

n̄m̄int̄i dib̄omb̄ondinee^{kp},» ùn̄ u-ba di n̄m̄int̄i ti-p̄obilij̄ poon ki ȳanti ti ká Kriisitoo nimbiin Unimb̄oti nyooti n̄in j̄il miŋyee.

⁷Ama timbi bin u dū Tib̄om̄ontiil tin sá tigaajawanee ki n̄ubiñ̄ee, ti sá kii aboonnee ní. Taa p̄ōō, ní tigaajawan k̄a ti-ni, án n̄in làa n̄á pu binib n̄ b̄ee yii m̄p̄oŋkpaan n̄un bí ti-ni ki t̄un̄ ditundee nyánn̄i Unimb̄oti ceeyee, an kaa nyánn̄i timbi cee. ⁸Falaabi k̄ok̄o n̄i bi-nȳok̄om̄ nyiiti-ti, ama ti mun kaa wiil̄. Tiwan tikpil b̄akant̄i-ti, ama ti mun kaa páat̄i ti-mákal Unimb̄oti pu. ⁹Bi j̄i-ti, ama Unimb̄oti kaa ȳant̄i bí cúu-ti. Bi líik̄i-ti kitij̄, ama ti mun kaa kúu. ¹⁰Baabadalee bi d̄i-ti k̄i kp̄o-ti kii bi n̄in n̄in d̄i Yeesu puee, án n̄in làa n̄á pu bí ká dimaŋfal din Yeesu cááyee ti mun nee. ¹¹Yeesu puee, nyunti kamaayee n̄kúum p̄ee kp̄ak̄a-ti ní. B̄aa ti yaa j̄ín falaa ní ki dāa kp̄i, binib làa b̄ee yii Yeesu bí ti-ni. ¹²Timbi bí n̄kúmin, ama ní ki c̄abiñ̄ nimbi dimaŋfal.

¹³A li kii Unimb̄oti gb̄oŋku poon n̄in l̄i puee yii: «M f̄ōo ki k̄íí, an pu ní m̄ s̄oñ̄^l.» Nland̄ok̄o gb̄anti mbaanti ní ti mun cáá, ti mun f̄ōo Unimb̄oti ki k̄íí, an pu ní ti s̄oñ̄n. ¹⁴Ti nyí un fikiti ti-Dindaan Yeesu ditaŋkpiilinee làa dāá fikiti ti mun kii u n̄in fikiti Yeesu puee, ní ki dāá cáá ti n̄i ni-k̄ok̄o k̄i k̄ān̄ u-cee. ¹⁵Nimbi pu ní ti j̄in falaa gb̄anti, án n̄in làa n̄á pu Unimb̄oti n̄in t̄i diyim̄oal diŋyee n̄ b̄a b̄aa n̄ma, bí kp̄afi

kunipaau k̄i j̄aam̄ Unimb̄oti tinyool-daan u-n̄anti puee.

Fookii n̄ n̄in kp̄oñ̄-ti

¹⁶An pu ní ti-wunti kaa ȳt̄i. B̄aa an yaa sá yii ti-wunti tin poon ti bí nee yaa bíi n̄aant̄i ki s̄int̄aa, dimaŋfap̄ondi din bí ti-nee làa n̄in p̄ee p̄ont̄i ní ki cá. ¹⁷Koŋk̄onnee ti n̄in bíi j̄in falaa un fiin nee di bíi b̄ont̄i tinyookpaandi tin kaa cáá dik̄until taa n̄un̄ k̄i dūú n̄m̄ant̄in̄ tibee ki ȳoñ̄ti-ti. ¹⁸An puee timbi nimbikp̄eeŋu bá tin baa w̄álee pu ní, kaa sá tin bi wāl nee pu. Di sá tin bi w̄álee kaa ȳunt̄i, ama tin baa w̄álee, t̄in̄ làa n̄in p̄ee bí ní k̄i n̄in cá jaanjaan.

5 ¹Ti nyí yii tiwun tin poon ti k̄oñ̄ duulinya nee poonee yaa kp̄iŋyaaa, Unimb̄oti kp̄aafi-ti tiwum-p̄on tiba yilpu. Tiwun gb̄anti t̄in̄ sá kii kudii kun ùn̄ u-ba mánee ní tí n̄in k̄oñ̄ poon jaanjaan. ²Ama koŋk̄onnee ti bí ki yálin̄k̄i^m ki b̄aa nyàab̄ k̄i f̄ōo yilpu wunti tin sá kii kudii kun Unimb̄oti u-ba mánee. ³Kun puee taa làa tin n̄in bí yilpu kaa cáá tiwun. ⁴Tiŋman timbi bin dāá k̄oñ̄ tiwun nee poonee, ti bí diḡin̄di n̄i falaabi poon ní. Ama taa là k̄i nyā tiwun tin sá taapu doo yatee poon. Ti là k̄i dū yilpu wunti ní k̄i dūú biin̄ tin béeyee pu, án n̄in làa n̄á pu ní tiwun tin kúuyee n̄ n̄in fúuñ̄ tin kaa kúuyee poon k̄i ká dimaŋfalee. ⁵Unimb̄oti u-ba di bí yii ti-wunti n̄ dāá kp̄ánti m̄ín. U-Fam min u t̄i-tee di d̄ak̄a yii u kp̄aafi tiwamm̄ontiil ki ȳoñ̄-ti ti làa dāá f̄ōo.

^m 5.2 Dūú n̄m̄ant̄i n̄i Room 8.23.

ⁿ 5.10 Dūú n̄m̄ant̄i n̄i Room 14.10.

⁶An puee ní ti cáá kunyann̄yaa baabadal. Ti nyí yii ti n̄in dāá k̄oñ̄ tiwun tin poonee, ti k̄oñ̄ ki d̄at̄in̄ ti-Dindaan. ⁷Ti f̄ōo Unimb̄oti n̄in l̄i puee ní ki k̄íí, taa láa ká n̄i ti-nimbiliŋ. ⁸Ti cáá kunyann̄yaa an j̄ukuff̄-ti ti b̄aa là k̄i ȳk̄i ti-wunti tin bí nee poon k̄i c̄u k̄i n̄in bí ti-Dindaan cee. ⁹Ama tin ti nyàab̄ee di sá b̄aa ti yaa bí tiwun nee poonaaa, ti yaa nyáñ̄ ti-naaa, tí fáat̄i-u. ¹⁰Kun puee an sá yii ti-k̄ok̄o n̄ dāá kp̄afi Kriisitoo nimbiin ní ú s̄oñ̄n ti-b̄oti ti n̄in k̄al̄ duulinya poon ki dū ti-yunt̄ij̄u ki n̄á diŋyee. An yaa sá ikpitaana, an yaa tí sá tiŋanaaaa, ní ú dāá p̄a b̄aa n̄ma u n̄in máān tipaal tiŋyeeⁿ.

Kriisitoo puee ti n̄i Unimb̄oti kansikin m̄oñ̄k̄i

¹¹Ti n̄in f̄aŋk̄i Unimb̄oti puee ní ti bí ki nyàab̄ binib n̄ f̄ōo-u k̄i k̄íí. Unimb̄oti wāl-ti m̄ín p̄ilpil, m̄ nyí yii ni mun nyí ti-pu m̄ín ni-p̄obilij̄ poon. ¹²Kaa sá ti là k̄i f̄at̄i tí p̄ak̄a ti-ba ni-cee, ti là k̄i p̄ō-ni nsan ní n̄in m̄oñ̄n ti-pu ní. M̄ín ní ni n̄un̄ k̄i ká tiba k̄i k̄íí bin di bí ki s̄oñ̄n bi-nȳom̄mu poon tib̄oti fáam̄ ki k̄ant̄i tinyool, ama ní bi-p̄obilij̄ poon k̄únee. ¹³Bi yaa ȳi-ti biwaatiibaaa, an sá Unimb̄oti pu ní bi ȳi-ti m̄ín. Bi yaa tí ȳi-ti binim̄ontiibaaa, an sá nimbi paatii ní. ¹⁴Kriisitoo neendi di j̄ín mpaan timbi pu, timbi bin nyí yii unibaanti di kp̄i ti-k̄ok̄o puee, mimmee ti-k̄ok̄o mun kp̄i deeyee. ¹⁵Ùn̄ di kp̄i ti-k̄ok̄o pu, án n̄in làa n̄á pu bin bí dimaŋfalinee n̄ taa n̄in

^j 3.16 Disa 34.34.

^k 4.4 Dūú n̄m̄ant̄i n̄i Yoow 12.31.

^{kp} 4.6 Kp̄èè Diny 1.3.

^l 4.13 Kp̄èè Ilan 116.10.

bí ki tī bi-ba, ama bí nīn bí ki tīn ubo ni-pobiling kí tī-ti.

¹⁶An puee taa ti kpèé ubo nniyaamin. Ki kpáan doooyee ti yaa nīn kpèé Kriisitoo nniyaaminaa, kɔŋkɔnnee taa ti kpèé-u mīn. ¹⁷Un nī Kriisitoo n̄ ubaantee kpánti unipɔɔn dee, tin sá tikpikilee jíti, tipɔɔn di kí ki bí. ¹⁸Unimbɔti di n̄ mīn kɔkɔ. U dī Kriisitoo pu ki yánti ti n̄ u mɔkɔ ní ki dū ditundi nee ki n̄ ti-ŋaan yii tí cáan binib u n̄ bí n̄ mɔkɔ. ¹⁹Di sá yii Kriisitoo pu ní Unimbɔti dī ki cáan binib ní u n̄ bi mɔkɔ, kaa fātī tɔ bi-kpitii in bi n̄ gée pu. U dū dimɔkɔkil gbanti tundi ki n̄ ubi-ti tí sòon n̄ binib.

²⁰An puee Kriisitoo nyɔkɔpu ní ti làá sòonee, a lì kii Unimbɔti u-ba di dī timbi pu ki yī-nee. Ti dū Kriisitoo ki gbáam-ni, ní kii kí yánti n̄ n̄ Unimbɔti n̄ mɔkɔ. ²¹Timbi kɔkɔ puee, Unimbɔti yánti Kriisitoo un kaa n̄ ikpiti ki kée fōo timbi kpitii, an n̄n làá n̄ pu u-puee, tí kpánti deedeedambi Unimbɔti nimbiinee.

6 ¹Di sá yii timbi n̄ Unimbɔti di bí ki tūn ditundi, an pu ní ti mèé-ni yii ní taa yánti diyimɔɔl din ni fōo u-ceeyee n̄ n̄ fám. ²Unimbɔti lī u-gbɔŋku poon yii:

«M-niti yuntin̄uee, m n̄n pílifin̄-si,
m n̄n tútún-si difiil wiin̄pu a
ká difiil^{ny}.»

An puee Unimbɔti niti yuntin̄u sèé, difiil wiin̄pu sèé.

³Taa là kí bàkañ-ni báa tiba n̄ tiba poon, an n̄n làá n̄ pu ubo n̄ taa ká ibɔkpiti iba ti-tundi nee pu kí lèe.

⁴Ama ti pée dákà ti-bimbim kɔkɔ poon yii ti sá Unimbɔti tɔntɔnliibi ní, ní ki jīn kimɔtii tikpil, falaabi n̄ kunimbaau n̄ dinimbinaamandi poon. ⁵Bi gbáa-ti ki càn-ti ki pīnti kudii⁷, ki mèé tijáti ki tòó ti-pu, ki yánti ti tūn atuun n̄in pɔɔyee, kaa kánti n̄geem, kaa jīn tijin. ⁶Ti-nyan̄kanti n̄ ti-nyil n̄ kimɔtii n̄ ti-niti n̄ Circir Fam pɔŋpu n̄ dineembaamɔndi ní ti cáa dákà yii ti sá Unimbɔti tɔntɔnliibi. ⁷Ti sòon Unimbɔti bɔti tin sá ibaamɔnee n̄ u-pɔŋpu ní ki dákà yii ti sá Unimbɔti tɔntɔnliibi. Ti n̄n yú deede n̄ Unimbɔtee di sá tian̄jawan tin ti cáa jáyee, n̄ tin ti cáa cí ti-bee. ⁸N̄yunti n̄ubɔee, bi tī-ti tinyool, ní n̄yunti n̄ubɔee, bi kōnti-ti icoo. N̄yunti n̄ubɔee, bi sòon ti-pu tin n̄ānee, ní n̄yunti n̄ubɔee, bi sòon ti-pu tikpitil mun. Bi kpèé-ti kii binyimɔndambee, ama ní ti mun sòon ibaamɔn. ⁹Bi kpèé-ti kii báa ubo kaa nyí-tee, ama ní báa n̄ma nyí-ti. Bi kpèé-ti kii bin làá kpúee, ama ní ti mun kaa kúu. Bi dátí ti-tafal, ama ní kaa kù-ti. ¹⁰Bi kōnti-ti kunimbaau, ní timbi bí dipɔpindin. Bi kpèé-ti yii ti sá bisoodambi, ama timbi di tī binib tikpil Unimbɔti gaajati. Bi kpèé-ti yii taa pée cáa tiba n̄ tiba, ama ní ti mun di cáa tikɔkɔ n̄ tikɔkɔ.

¹¹Nimbi Kɔranti yab, ti sòon n̄ n̄ ti-poon bɔti kɔkɔ ki pīti ti-pobiling kí tī-ni. ¹²Timbi pīti ti-pobiling kí tī-ni, nimbi di kaa pīti ni-yaŋ. ¹³M bí sòon n̄ n̄ kii ubaati n̄n sòon n̄ u-biyaamu puee ní: kii ti n̄n

néeñ-ni miŋyee puee, pītiimaan ni-pobiling kí tī-ti.

Taa fōoamaan bin kaa nyí Unimbɔtee bimbim

¹⁴Ni n̄ binib bin kaa nyí Unimbɔtee n̄ taa kpāfi kí n̄ ubaanti. Nnyɔppee n̄ulɔŋu di bí tin bí deedeeyee n̄ tin kaa bí deedeeyee kansikin? Mana ní dibɔmbɔndi n̄ n̄walifi n̄un̄ kí kpāfi? ¹⁵Mana ní Kriisitoo n̄ Sitaan n̄un̄ kí pèñ kinyɔkɔ? Áa ba nyɔppeeŋu di bí unimbɔtinool n̄ un kaa nyí Unimbɔtee kansikin ní? ¹⁶Mana ní Unimbɔti n̄ awaa n̄un̄ kí pèñ kudii? Timbi sá Unimbɔti un bí diman̄falinee diiku ní^{7m}, a lì kii Unimbɔti u-ba n̄n lī puee, yii:

«M làá n̄n kòó m-nibul cee,
ní kí n̄n còom bi-kansikin.
Man di làá n̄n sá
bi-Nimbɔtiu,
ní bīn n̄ n̄n sá man nibul.»

¹⁷An pu ní Unimbɔti lī u-nibul yii:
«Ní nyā binib nee kansikin kí gantīmaan ni-ba,
kí taa gbēe tin sá tijɔkɔndee,
ní man n̄ n̄n fōo-ni,

¹⁸kí n̄n kí ki sá ni-Baa,
ní ni mun n̄ n̄n kí ki sá man
jipɔmbi n̄ m-bisalib.
Ti-Dindaan Mpɔŋkɔdaan di lī
mīn^{oo}.»

7 ¹Nnabineen̄kaamu, an n̄n sá yii timbi ní Unimbɔti pōon ipoon gbantee, tí fámaan atuŋkpiti n̄in kɔkɔ bíil tiwun n̄ kinanee, kí fan̄ki Unimbɔti kí nyánti ti-pobiling poon tikpiil kɔkɔ kí n̄n bí circir.

Pɔɔl pɔbil pīl

²Ní dū ni-pobiling kí tīmaan-ti, di sá yii taa yīnti ubo ni-kansikin, kaa bíil ubo ni-kansikin, kaa jīn ni-kansikin ubo. ³Kaa sá m là kí wòon-nee pu ní m lī mīn, di sá m pée lī doooyee yii ní kó ti-pobilingin tinan. Báa diman̄falinaaa, n̄kúminaanaa, ti làá n̄n gbínti ki bí mīn ní. ⁴M cáá dimákakpaandi ni-pu, ni-bɔti mɔn-mi tikpil. Ti-falaabi poonee, dipɔpɔŋkpaandi din m cáá ni-puee tī-mi kunyannaa.

⁵Di sá yii ti n̄n bāan Masee-duwaanee, taa gbīl mmɔn, ti kánti agin̄ kɔkɔ n̄ n̄-bul ní timbi ti-ba bí kujaaun ní tifaandi kó-ti. ⁶Ama Unimbɔti un tī bin wunti yōtèe kunyannaauee tīn̄-ti kunyannaaun̄ n̄yunti n̄un̄ ní Tīti bāan ti-ceeyee. ⁷Kaa sá u n̄n dómiñ ti-ceeyee n̄man̄ŋma pu ní ti ká kunyannaaun̄, ama u n̄n máafi-ti nimbi ni-ba n̄n tī u mun kunyannaaun̄ kunyee pu. U máafi-ti ni n̄n m̄o ki nyāab kí bàá giti ká-mee, n̄ ni n̄n bí ki yálinḡki m-pu miŋyee, an di giti mɔkɔn̄-mi ki lákatì.

⁸An puee kugbɔŋu kun m n̄n n̄mān-nee yaa n̄n kón-ni kunimbaauaaa, an kaa ti páb-mi kɔŋkɔnnee. Tin n̄n páb-mee di sá m n̄n ká yii kugbɔŋu gbanti kón-ni kunimbaau n̄yunti n̄ubɔ poon fiiyee. ⁹Ama kɔŋkɔnnee an mɔkɔn̄-mi. An kaa sá an n̄n kón-ni kunimbaauuee, ama an n̄n kpánti ni-bimbimee pu. Mimme timbi kaa n̄-ni ikpiti iba dee, an sá Unimbɔti di dī ni-nimbaaku

^{ny} 6.2 Kpèé Yeas 49.8.

⁷ 6.5 Kpèé Atuun 16.23.

^{7m} 6.16 Dūú n̄mānti n̄ 1 Kora 3.16.

^{oo} 6.18 B. 16: Akoo 26.12, Eesee 37.27. - B. 17: kpèé Yeas 52.11, Eesee 20.34. - B. 18: kpèé 2 Sami 7.14, Yeas 43.6.

pu ki gíinní-ni u-cee. ¹⁰Kun puee kunimbaau kun Unimbɔti kɔntí binibee cāabiñ dibakpántil ní, ní unil ń ká difiil, ní kunimbaauee kaa ti páb-u. Ama kunimbaau kun duulinya nee giññi tiyee cāñ ɲkúmin ní. ¹¹Ni ká Unimbɔti nín kɔñ-ni kunimbaau kunyee nín cáañ-ni tiñan tiyee yaa! Ni kíñ ki ɲúb Unimbɔti ɔti mməntiimin, ki kíñ ki bí gbāam ni-ɔkpiil pu. Tikpitiil tin ɲee kaa mɔkɔñ-ni, ni kíñ ki fāñkí Unimbɔti, ní an júkuffi-ni ní ká-ti. Ni kíñ ki cáá difanggiil, ki kíñ ki wāl yii an máañ bí dáal ikpitidaan tafal. Tin ni ɲá nee puee, ni dākā yii naa bí tibɔti gbantin.

¹²An puee m yaa nín ɲmāñ-ni kugbɔɲuee, an kaa sá un ɲá ikpatee pu, kaa tí sá un bi ɲá ikpatee mun pu. Ama m là ní ká difanggiil din ni cáá ti-puee Unimbɔti nimbiin ní. ¹³An di tī-ti kunyannyaau.

Tiiti nín bāañee, an kaa sá kunyannyaau ɲmanɲma ní ti ká, ama ti ká dipɔɔpiñkpaandi mun, kun puee an mɔkɔñ-u tikpil kunyannyaau kun ni-kɔkɔ tī-u ni-cee niinee. ¹⁴Kí wàatí ú dāañ ni-ceedee, ti nín tī-ni disíndi u-cee, ní naa kɔñ-ti icoo kii ti nín péee sòon ni ni ibaamɔn baabadal puee. Míñ ní disíndi din ti tī-ni Tiiti ceeyee cūti ki kāl deedeede. ¹⁵U yaa tēeti ni-kɔkɔ nín nín tɔ-u min min, ki pílifíñ-u, ki fōō-u min min ni tifaandi yɔkɔ yɔkɔee, ní dineendi din u cáá ni-puee mɔtī wīintí. ¹⁶An mɔkɔñ-mi tikpil, kun puee kɔɲkɔnnee m kíñ ki cáá ni-pu dimákal tikɔkɔ poon.

² 8.4 B. 1-4: kpèè Room 15.26.

^P 8.9 Dūú ɲmāntí ni Maat 8.20.

Maseeduwaan yab niti

8 ¹Nnabiyaamu, ti là ní béé Unimbɔti nín ɲá tiñan tin ki tī Kriisitoo nikitɲ ɲin bí Maseeduwaan ɲi túñ ditundi diɲyee ní. ²Bi nín bí agiñ tikpil poon, ama ní bi-pɔɔpindi nín gíti lákatì. An di yānti ní min kɔkɔ bi sá bisoodambee, bi dākā bi-niti an nyāñkì. ³M lēē bi-mɔkɔɲu yii bi tī ni dipɔbil diba min bi ɲúñee áli ki jítiñ min bi ɲūñee pu kpataaa. ⁴Bi gbāam-ti tikpil, yii tí péee pō bi mun diyimɔl bí tō tootoo kí tūtuñ Kriisitoo yab bin bí Juudeeyee. ⁵Bi tī ki jíti min pu timbi bàà dākafēe, di sá yii bi dá láá péee ki dū bi-ba ki tī ti-Dindaan ki wāatí ní ki ɲá Unimbɔti nín là puee, ki dū bi-ba ki tī ti mun. ⁶An pu ní ti gbāam Tiiti yii ú gítiñ ni-cee kí tī-ni kunyannyaau ní púntí ni-tootoou un u nín tī-ni kunyannyaau ni kílee kí tō ni tiniti. ⁷Ni cáá tikɔkɔ ni tikɔkɔ: ni cáá fookii, ki nyí disoondi, ki cáá dinyil, ki cáá difanggiil tikɔkɔ pu, ni dineendi ti mun pu. An puee ti là yii ní dū tin kɔkɔ ni cááyee kí dākà tootoo nee poon ni-niti.

⁸Kaa sá mara ní m bí tī-ni, ama m bí máafi-ni biba fanggiil ní, ni mun ń ɲmā kí dākà ni-neendi nín sá ibaamɔn puee. ⁹Kun puee ni nyí tiñan tin ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo ɲá-tee. Úñ un sá ugaajee, u gíiñ u-ba usoodaan, timbi ń kpántí bigaajab úñ soodañku pu.

¹⁰Man nín ká tin tibɔti nee poonee ní m là kí tükù-ni: m ká yii an ɲāñ ní nìkì ni-tundi din ni nín kíjiiilee,

kun puee nimbi di nín péee péee ki kánní an landɔkɔɲu ní ki nín péee ki tɔ mun. ¹¹An puee kɔɲkɔnnee, ní púntímaan ni-tundi gbanti, án nín làá ɲá pu bí dāá ká min ni lēē ni-pɔbiling poon yii ni làá ɲee, ní púntí kí ɲá ni-pɔɲɲu nyɔkɔm. ¹²Ni yaa làá tī tiba ni dipɔbil dibee, an kaa sá ni nín làá tī kunyee wíiñɲu di sá tiba Unimbɔti cee, ní tī min nyɔkɔm ni ɲūñee di sá.

¹³An kaa sá yii ní dū tin ni cááyee kɔkɔ kí jòò bin kíñee kí ɲmíntí ni-ba, ama an máañ un bi tūtúñee ni un tūtúñ-uee kɔkɔ ń nín ɲmā ní. ¹⁴Kɔɲkɔnnee ni cáá tikpil kí ɲmā kí tūtúñ bin kaa cááyee, ní daliñkin ní ni mun yaa lóðyee, ní bi mun ń jòon nimbi, míñ di làá yāntí ni-kɔkɔ ń ɲmāntí. ¹⁵A lì kii Unimbɔti gbɔñku poon nín lī puee yii:

«Un fāā tikpilee kaa cáá ki lákatì,
ní tiba kaa lóò un fāā fiiyee.»

Tiiti nì u-tɔntɔnjutiibi

¹⁶M jáam Unimbɔti un di tī Tiiti difanggiil ni-pu kii ti mun nín cáá ni-pu miɲyee. ¹⁷Ti nín bālifi-u yii ú cù ni-ceedee, u kí-ti yii u làá cù, áli gba úñ u-ba nín péee bónti yii u dōon ni-cee. ¹⁸Ti dū u ni kinabiki kin túñ ditun̄kpaandi Unimbɔti ɔti sòontam poon, Kriisitoo nikitɲ kɔkɔ pàkà-uee, ki túnní ni-cee. ¹⁹Kriisitoo nikitɲ mun gíti lēē-u yii ú cēñ-ti tí cáá tootoo un ti ɲá ni tinitee kí cūnni Jeerusaleem. An di làá dākà ti nín néen kí tūtúñ ti-jutiibi puee ní kí tī ti-Dindaan tinyool.

^r 8.15 Kpèè Disa 16.18.

^s 8.21 Dūú ɲmāntí ni Alan̄ 3.4.

²⁰Taa là biba ń nín bí ki sòon ki bíil-ti kunimbigbaau kun ti yōon kí cáá yàkatí binib nee pu. ²¹Ti là yii tin ti ɲāañee ń nín ɲāñ ti-Dindaan ceeyaaa, kí nín ɲāñ binib mun cees.

²²Ti túnní-bi ni-cee bi ni ti-nabiki kiba kin ti cɔñkì ɲfunyɔm tikpil ki ká yii u cáá difanggiil tikɔkɔ poonee. Ama kɔɲkɔnnee, u gíti mɔtī ká difanggiil dimákalpaandi din u cáá ni-puee pu. ²³Tiiti úñ sá man ɔɔ ní ki sá m-tɔntɔnjuti ni-cee. Bin kíñee, Kriisitoo nikitɲ di túnní-bi ní bi-bimbim tī Kriisitoo tinyool. ²⁴Dākāmaan-bi ni-neendi, Kriisitoo nikitɲ ń béé ibaamɔn yii ti cáá nsan kí nín fàal ni-pu.

Bí tūtúñ Unimbɔti nib

9 ¹An kaa bālifi ń gíti ɲmā-ni kugbɔɲu kí tükù-ni ti nín máañ kí tūtúñ Kriisitoo yab bin bí Juudeeyee puee. ²M nyí ni-landɔkɔmɔnti pu, m tī-ni disíndi Maseeduwaan yab cee ki tükù-bi yii dooo jiiil ní nimbi nnabiyaamu Akaayi yab bónti, ní ni-fanggiil tī binib tikpil kunyannyaau. ³An pu ní m dū nnabiyaamu nee ki túnní ni-cee, án nín làá ɲá pu disíndi din m tī-nee, bí lafun ká yii ni máañ-dēe, kí lafun bónti tikɔkɔ kii m nín tükù-bi yii ní bónti puee. ⁴An yaa sá fām, man ni Maseeduwaan yab biba yaa táañ ki bāañ ní naa láá bónti ki dóyee, ti-mákal din ti cáá ni-puee làá kpántí-ti icoo ní, icoo gbanti làá jī kí kpāañ ni mun. ⁵An puee ní m mēē nnabiyaamu nee bí péee timbi kí dāañ ni-cee.

Ní bǒntí kí ǵá ni-niti tin ni pǒon kí ǵée, man dāa bàñee, an bǒnti dee. Míh di làá dākà yii ni tī nì dipǒbil diba, naa tì ki yáliḡkí.

⁶Téetímaan yii un yaa búl fiiyee dāa tí cēē fiii ní, ní un búl tikpilee mun dāa tí cēē tikpil. ⁷An puee báà ḡma n̄ tī min u-pǒbil fáati ú tīyee, án taa nín sá nì kunimbaauaaa, dipabil bǒti, kun puee Unimbǒti néen un tì nì dipǒpindēe ní. ⁸Unimbǒti cáá mpǒn kí tī-ni tiḡan kǒkǒ nì ti-nyǒkǒm tikpil tikpil, án nín làá ǵá pu ní n̄n cáá baabadal tin kǒkǒ ni yaa lèe án lákatí ní n̄n cáa tūn atummǒnti kǒkǒee. ⁹A li kii Unimbǒti gbǒḡku poon nín lī puee yii:

«Un ǵáan biwǒfib tinitee,
Unimbǒti làá biñ u-boon
ní u-niti n̄ n̄n pée bí ki cáat.»

¹⁰Unimbǒti un tì ukpaal iwambool, ki tì tijikaalee^u, làá tī-ni iwambool kǒkǒ nì i-nyǒkǒm kí yàntí í lǒon, án nín làá ǵá pu ni-niti n̄ lǒon abimǒntee. ¹¹U làá yàntí ní n̄n sá bigaajab kí ḡmā kí n̄n ǵáan tiniti, án nín làá ǵá pu binib tikpil n̄ n̄n jáam Unimbǒti tin ni ǵáan ki tì-bi ti cāabiñ-bee pu. ¹²An kaa sá Kriisitoo yab bin lód tibeē ḡmaniḡma ní ni-tundi din ni tūnee tútún, ama an yàntí binib tikpil jáam Unimbǒti múlmul. ¹³Ni-tundi din ni tūnee di dākà binib bin ní ni sée, ní ki yàntí binib nyǒḡkí Unimbǒti ni nín tǒ Kriisitoo Bǒmǒntiiti puee, ní ki nyǒḡkí Unimbǒti ni-niti tin ni ǵáan ki tì biñ nì bin kǒkǒ kaa cááyee. ¹⁴Bi làá mēē ni-pu ní ki dākà-ni

dineenḡkaandi, kun puee Unimbǒti ǵá-ni tiḡanḡkaandi. ¹⁵Tí jáammaan Unimbǒti u-pǒtam nín kaa cáá jutee pu!

Pǒol bíi mǒtí u-tundi pu

10 ¹Man Pǒol m-ba, m dū Kriisitoo basintil nì u-niti ki sǒḡkí-ni, man un ni li yii m yaa bí ni-cee m-nyǒkǒ pǒfi, ama ní m yaa bí n̄n ndan, m sǒon nì anyǒobun ḡin pǒyee. ²Tin m mēē-nee di sá, m yaa láa bāan ni-ceeyee, ní taa láa yàntí m tāa kí biiki ni-kansikin biba pu, kun puee m nyí yii m yaa láa bāan, see m dāa tāa kí biiki bin li yii ti-bimbim nì ti-bǒti tin ti dākēe sá nniyaaminee pu. ³Tiḡman ti lafun sá binib, ama dikǒndi din poon ti bí nee, taa jáa nniyaamin. ⁴Di sá tiḡanjawan tin ti cáa jáayee kaa sá binib nín mǒd tiḡyee. Ama an sá mpǒn ḡun nyánni Unimbǒti ceeyee ní, ní ki bíl ipǒn in pu binib mákēe. Ní ti cáa kpiti bi-nyimǒmbǒti, ⁵nì alambil ḡin kǒkǒ bi cáá kaa là kí béē Unimbǒtee. An ní ti cáa cúti binib landǒkǒ ki ḡiintiñ-bi bí n̄n tǒ Kriisitoo. ⁶Ti bǒnti ki cí ḡyunti ḡun nimbi yaa láa dū ni-ba kǒkǒ ki tī Unimbǒtee ní tí dāa dáal bin bin kaa tǒ Unimbǒtee tafal.

⁷Ní n̄n kpéemaan tiwan ti-pú. Un yaa nyí u-ba pu yii u sá Kriisitoo yǒuee, ú béē tiḡan yii ti mun sá m̄n ní. ⁸Ti-Dindaan tī-ti mpǒn tí dūú tútuñ-ni nimbǒtisan poon, an kaa sá kí ǵá-ni tikpiti. An pu ní m sǒon kí gúnti m-ba, ní an kaa cáa-mi icoo! ⁹Kaa sá m nyāab kí n̄n ḡmā tiḡbǒn

Inyimǒn kpambaliḡ

11 ¹M yaa gbínti ki sǒon kii uwaatee, ní jīmaan m-pu kimǒtii, ní lafun jīmaan m-pu kimǒtii! ²M néen-ni kaa mǒ ni-pu, ní dineendi gbanti nyánni unimbǒti cee. Di sá yii m bǒnti-ni kí dū-ni kí tī uninjabaanti ní: ún di sá Kriisitoo. Tiḡman, ún ní m làá dū-ni kí tī kii usapǒon un kaa nyí uninjee. ³Ama kii ukoobu nín n̄n kiil Awa puee, m̄n ní m fǒḡkí ubǒ n̄ taa láa dāa cúú ni-landǒkǒ kí lábiti kí yàntí ní fá Kriisitoo un ni nóo ibaamǒn nì dipǒbil dibee^a. ⁴Kun puee ni jīn kimǒtii ki fǒol bin dǒon ki sǒon nì ni Yeesu ubǒ pu, kaa sá un timbi sǒon nì ni nee ní. M̄n mbaantiim ní ni fǒol ḡfam miba min kaa sá Unimbǒti yam min ni fǒoyee, ní ki tí fǒol tibǒcan tiba mun ki kíki.

⁵M pākā yii biñ bin ni yī akpambamǒntee kaa jitiñ-mi. ⁶Ni min kǒkǒ ní maa ḡūn kí sǒonee, m nyí Unimbǒti bǒti. Ti dākā-ni m̄n ḡfunyǒm kupaau nimbi ni-ba ká m̄n.

⁷Mimmee, m nín cáan Unimbǒti bǒti ki sǒon ni-cee faalaa ki sinti m-ba taapu nimbi n̄ yiki yilpuee, m yintāaa? ⁸M nín dǒmiñ ni-cee ki sǒon Unimbǒti bǒtee, Kriisitoo nikitḡ aba di n̄n yì m-paati. M n̄n fúkul biñ ní ki cáa tútún nimbi. ⁹M nín n̄n bí ni-ceeyee, maa n̄n báká ubǒ pu. Animbil nín n̄n lód-mee, nnabiyaamu mun n̄n nyánni Maseeduwaanee di n̄n cáan-mi tin kǒkǒ n̄n lód-mee^b. M

ki fāantí-ni. ¹⁰Di sá yii binib li yii: «Pǒol gbǒnti tin u ḡmēe poonee, u sǒon ní an pǒ kpaḡkpam, ama ní u yaa bí ti-kansikin ki sǒonee ní u sá uwǒfi ní u-nyǒkǒ pǒfi. ¹¹Bin bin dākafi an landǒkǒḡuee n̄ béē yii ti nín yaa bí ndan ti sǒon ti-gbǒḡku poon an pǒ miḡyee, m̄n ní ti yaa péē tí bí ni-nimbiinee, ti làá tí sǒon.

¹²Taa là kí dū ti-ba kí ḡmāntiñ kii biba nín pākā bi-ba min ki cān bi-ba ki ḡmāntiñ min bi lèe, an sá digbaandi ní. ¹³Timbi kaa cān ti-ba laakin taa bàñee. Unimbǒti nín yǒon tí tǒ kí gbēē nimbi nyǒkǒmee di sá ti tún ki bān ni-cee nee. ¹⁴Timbi kaa lákatí laakin an sá tí sǒon kí gbēēnee pu. M̄n ní taa tí ḡūn kí gbēē nsanni kí taa bān-ni. M̄n pu ní ti péē ki dǒmiñ ni-cee ki sǒon nì ni Kriisitoo Bǒmǒntiiti. ¹⁵An puee taa lákatí ti-gbeennyǒkǒm pu, taa tí pākā ti-ba biba tuḡḡi pu. Ama ti-mákal di sá yii ni-fookiiu yaa bíi wīintēe, ti nín tún ditundi ni-cee ki gbēē laakiḡyee, an n̄ki kí cù nyǒkǒpu tikpil, ama kí taa nín lákatí ti-kpaanyǒkǒ^w. ¹⁶Boonee ní ti dāa ḡūn kí cáa Tibǒmǒntiilee kí cūnni ntimu mun bí ni-nyǒkǒpu ubǒ kaa láa cūtēe, kí taa nín fǒol atuun ḡin biba tún laan sá bí tǒee nyooti ki gā ti-biḡḡi.

¹⁷An ḡmān Unimbǒti gbǒḡku poon yii: «Un pākēe n̄ pākā ti-Dindaan^y.»

¹⁸An kaa sá a yaa bí ki pākā a-bee di dākā yii a lafun máan kupampakau, see sii un Unimbǒti pākēe.

^w 10.15 B. 13-15: dūú ḡmānti n̄ Room 15.17-21.

^y 10.17 Kpēē Yeer 9.23, 1 Kǒra 1.31.

^a 11.3 Kpēē Diny 3.1-6,13.

^b 11.9 Dūú ḡmānti n̄ Fiil 4.15-18.

^t 9.9 Kpēē Ilan 112.9.

^u 9.10 Dūú ḡmānti n̄ Yees 55.10.

kp̄ē m-ba kaa n̄n báká ubo pu báà tiba poon, ní ki làá n̄n p̄ee gb̄ntii kp̄ē m-ba m̄n k̄í n̄n cá. ¹⁰M sòòh n̄n ni Kriisitoo baam̄ȳȳi in bí m-nee ní ȳi: Akaayi tiŋki k̄ok̄o poon ubo kp̄á k̄í l̄ē an nyandee m-pu. ¹¹Maa néēn̄-ni naaa, ba pu ní m l̄i m̄n? Unimb̄oti nyí m n̄n néēn̄-nee.

¹²Min m ḡáán̄ nee, m làá n̄n p̄ee gb̄ntii ḡáán̄ m̄n ní, k̄í kp̄it̄i biŋmatinliibi bin mun là k̄í n̄n p̄àk̄a bi-ba k̄í l̄i ȳi bi sá akpambal kii timbee d̄àkatam. ¹³Binib gbantee kaa sá akpambal. Bi m̄ntí ȳi bi t̄ūn Unimb̄oti tundi ní ki ḡīntí bi-ba^c Kriisitoo kpambaliŋ yam. ¹⁴Tinee kaa sá maamaaci b̄oti, kun puee Sitaan u-ba ḡūh̄ k̄í kp̄ántí ḡwalifi tuuŋŋu. ¹⁵An puee an kaa sá atulim b̄oti ȳi u-t̄ont̄onliibi mun ḡūh̄ k̄í ḡīn̄ bi-ba kii bit̄ont̄onliibi bin bí deedeeyee. Unimb̄oti làá dáál bi-tafal bi-tuuŋŋi n̄n sá miŋyee ní.

P̄ool n̄n j̄ín falaa uŋyee

¹⁶M ḡit̄i b̄us̄i k̄í t̄uk̄u-ni ȳi ní taa d̄àkafi ȳi m sá uwaati. Ni yaa tí d̄àkafi mimmaaa, ní j̄i m-pu kim̄otii an pu, k̄í ȳant̄i ma mun m̄ p̄àk̄a m-ba fiii. ¹⁷M n̄n bí l̄i pu nee, an kaa sá ti-Dindaan di bí ȳi m̄ n̄n sòòh k̄í p̄àk̄a m-ba m̄n. M bí sòòh kii unil un yil lábitèe ní. Kun puee m cáá tin pu ní m làá sòòh k̄í p̄àk̄a m-bee. ¹⁸Binib bí k̄í p̄àk̄a bi-ba duulinyan doo wanti pu, an pu ní ma mun bí p̄àk̄a m-ba. ¹⁹Nimbi

di bí ȳi ni cáá iciin, ama ní ki j̄ín kim̄otii biwaatiibi pu an m̄n̄-ni. ²⁰Bi cáá-ni k̄í s̄aantí kii iyumbuee, k̄í j̄ín ni-pu, k̄í k̄iíl̄-ni, k̄í kp̄ē-ni fáam, k̄í f̄at̄i-ni itampa, ní ni j̄ín bi-pu kim̄otii. ²¹An sá-ti icoo ní ȳi timbi kaa cáá mp̄on k̄í ḡm̄a k̄í ḡá-ni m̄n.

Ubo yaa ḡūh̄ k̄í p̄àk̄a u-ba tiba puee, ma mun ḡūh̄ k̄í p̄àk̄a m-ba. M bí sòòh ḡwaatiyaamin dee. ²²Di sá an nibee yaa d̄àk̄a bi-ba ȳi bi sá Eebru yabaaa, ma mun sá ueebruja ní, bi yaa bí ȳi bi sá Isirayeel yabaaa, ma mun sá Uisirayeelja ní. Bi yaa bí ȳi bi sá Abraam naantiibaaa, ma mun sá Abraam naantiiu ní^d. ²³Bi yaa bí ȳi bi sá Kriisitoo t̄ont̄onliibaaa, man di n̄n sá k̄í j̄it̄i-n̄-bi, m bí sòòh ḡwaatiyaamin dee. M t̄ún ditundi k̄í j̄it̄i-n̄-bi. Bi pīnt̄i-mi kudii múl̄mul k̄í j̄it̄i-n̄-bi. Bi gb̄án̄-mi k̄í j̄it̄i-n̄-bi, m j̄ēet̄i nnaabu ḡun sá ḡk̄úmee ni múl̄mul k̄í j̄it̄i-n̄-bi. ²⁴Juuda yab gb̄án̄-mi anaalab diba kp̄á imuŋku ili ḡfunyom̄ miŋmoo pu^{ee}. ²⁵Room yab gb̄án̄-mi ndo ḡfunyom̄ mita pu, bi yán̄ki-mi atank̄pee k̄í bàà kp̄o-mi diba pu^f, ḡfunyom̄ mita pu ní iŋaliŋfi múl̄ nnyimin nnyim bàà làá yòòh̄-mi, k̄í gb̄int̄i dalba nnyimin ḡwiimpu ni kunyeeu. ²⁶M-saŋkiŋŋi ḡin m c̄oòh̄ tikpilee poonee, m k̄ánti dinimbinaamandi inȳiŋbeenni, k̄í k̄ánti dinimbinaamandi digan̄gam dambi cee, k̄í k̄ánti dinimbinaamandi m-jutiibi Juuda yab ni bin kaa sá Juuda yabee cee^g, k̄í k̄ánti

dinimbinaamandi ntimu poon ni kuteeun. M k̄ánti dinimbinaamandi tiŋku pu, ni bin m̄ntí ȳi bi sá Kriisitoo yabee cee. ²⁷M t̄ún atuun k̄í ḡī, k̄í k̄á dinimbinaamandi k̄í j̄ín falaa, kaa ḡēh̄. ḡk̄um̄ ni nnyinnyoo cúú-mi, m gb̄int̄i ḡk̄um̄ múl̄mul, tiwool cúti-mi tiwampeenkaal kp̄á m̄ p̄ēh̄. ²⁸Falaabi tikpil k̄ín maa l̄i. Baabadalee Kriisitoo nikitij̄ k̄ok̄o b̄oti sá-mi diwan̄gul ní k̄í nyim̄ m-pu. ²⁹Un kaa p̄ōȳee puee, see ma mun ḡ n̄n bí kii úŋwuee k̄í taa n̄n p̄ō. Ubo yaa líti ikpitinee, man ní an w̄u p̄òlp̄ol.

³⁰An yaa sá m̄ p̄àk̄a m-bee, m-w̄fii pu ní m bàà p̄àk̄a m-ba. ³¹Unimb̄oti ti-Dindaan Yeesu Baa yindi ḡ k̄á inȳoŋki k̄í n̄n p̄ee cá, di sá u nyí ȳi tin m sòòh̄ nee maa m̄ntí. ³²M n̄n n̄n bí Damaasi tiŋkinee, ḡomina un n̄n bí ub̄oti Areetaasi tundinee n̄n ȳant̄i u-soojab ȳil̄ kitiŋ gundi punyom̄mu caŋin k̄í bàà cúú-mi, ³³ní m-b̄oobi dū-mi k̄í

Bi dū-mi k̄í ḡá kukabikun k̄í n̄aati... digundi t̄ok̄olau pu (11.33)

ḡá kukabikun k̄í dūu n̄aati ni ḡḡmii digundi t̄ok̄olau pu, ní m ḡm̄ati^{gb}.

Aleedaka ḡin P̄ool k̄ée

12 ¹M̄n̄ puee m̄ n̄n lámint̄aa! An kaa t̄út̄ūn̄-ni. M làá t̄uk̄u-ni tin ti-Dindaan l̄ē k̄í d̄àk̄a-mi k̄í ȳant̄i m b̄ēȳee. ²M nyí kijapaai k̄iba, u n̄óo Kriisitoo. An n̄n ȳoòh̄-u k̄í cáá j̄óm̄ kutagb̄oŋu yilpu yilpu f̄oŋŋŋ Unimb̄oti cee dibindi diba kp̄á saalku s̄ē. (Ama maa nyí ȳi u n̄n j̄óm̄ ni u-wuntaaaa, an kaa sá ni u-wunti, Unimb̄oti baba di nyí.) ³Tiŋman m nyí ȳi kijapaayee n̄n j̄óm̄ áli Unimb̄oti Beelinⁱ. (Ama maa n̄n nyí ȳi an yaa n̄n sá ni u-wuntaaaa, an yaa kaa sá ni u-wunti, see Unimb̄oti di nyí.) ⁴Niin ní u gb̄il̄ tib̄oti tin unil kaa ḡūh̄ k̄í f̄at̄i ḡīn̄-t̄i k̄í l̄ē, kaa máan̄ k̄í dū-t̄i k̄í t̄uk̄u ubo m̄uee. ⁵An japaakee pu ní m máan̄ k̄í n̄n lámint̄i, kaa sá man m-ba pu. M yaa làá tí lámint̄aaa, see m-w̄fii pu. ⁶M yaa bàà là k̄í p̄àk̄a m-bee, maa bàà s̄amaan uwaati, m bàà sòòh̄ ibaam̄on ní. Ama maa là k̄í p̄àk̄a m-ba, kun puee maa là binib ḡ d̄àkafi m-pu ḡk̄paamin bi n̄n w̄al̄ m ḡáán̄ tiŋyee ni tin bi gb̄il̄ m sòòh̄ee pu.

⁷Kí w̄at̄i m̄ taa dū tin Unimb̄oti ȳant̄i m b̄ē an kaa bí dimaafilee k̄í ḡá dilambilee, ní u dū iween iba ní k̄í ḡá m-wunti pu. Iweenee sá kii Sitaan tuuŋŋuee ní k̄í gb̄à-mi, án n̄n làá ḡá pu m̄ taa n̄n cáá dilambilee^j. ⁸ḡfunyom̄ mita ní m m̄ē ti-Dindaan iween gb̄anti pu,

^c 11.13 Dūu ḡm̄ant̄i ni Maat 7.15.

^d 11.22 Dūu ḡm̄ant̄i ni Fiil 3.5.

^{ee} 11.24 Kp̄ē Ditee 25.3.

^f 11.25 Kp̄ē Atuun 16.22, 14.19.

^g 11.26 Kp̄ē Atuun 9.23, 14.5.

^{gb} 11.33 B. 32-33: kp̄ē Atuun 9.23-25.

ⁱ 12.3 yilpu Beelin: kp̄ē Luuki 23.43.

^j 12.7 Dūu ḡm̄ant̄i ni Gala 4.13-15.

yii ú lēē-i m-pu. ⁹Ní u kíf-mi yii: «M-ɲanti tin m ɲáañ-see ɲmānti-si, kun puee sii wɔfii pu ní man di ki dākà m-pɔɲɲu.» Míñ puee an mɔ̀h-mi m̄ n̄n pàkà m-ba m-wɔfii pu, án nín làá ɲá pu Kriisitoo pɔɲɲu n̄ n̄n tūh m-pu ditundee. ¹⁰An pu ní m-wɔfii bɔti mɔ̀h-mi. Bi nín sií-mi puee, n̄ falaa un m j̄ñee, n̄ bi nín páb-mi puee, n̄ dinimbinaamandi din m kántée, Kriisitoo pu ní t̄h̄ kɔkɔ b̄añ m-pu míñ, kun puee iwɔfi yaa kɔ-mee, míñ ní m kánti mpɔn.

Pɔɔl bí yáliɲkí Kɔranti yab pu

¹¹M yaa bí sòh̄n̄ kii uwaatee, nimbi di yānti m sòh̄n̄ míñ, di sá yii nimbi di bàà máañ kí sòh̄n̄ kí mɔ̀ti m-pu. Bàà m yaa kaa bí tibanaaa, ni-kpambamɔntiɲee kaa jítiñ-mi tiba n̄n tiba poon. ¹²Maamaacib n̄n tidaandi tin Unimbɔti pɔɲɲu yānti m ɲá n̄n kimɔti tikɔkɔ poon ni-ceeyee dākà yii m sá Yeesu kpambal. ¹³Ba ní m ɲá ki t̄i Kriisitoo nikitɲ ɲin k̄ñee ní kaa ɲá ki t̄i nimbi. Tin baba maa yānti ní ɲá kí t̄i-mee di sá ni nín kaa kp̄iñ-mee, an puee ní dū m-ȳintitam kí p̄-mi!

¹⁴M tí bɔnti kí dāañ ni-cee ntataatiim. Nimbi di kaa làá n̄n ȳi m-j̄itam, di sá yii nimbi ní m là, kaa sá ni-nimbiliɲ. Kun puee an kaa sá mbiyaamu di kp̄iñtí bibaatiibi, ama bibaatiibi di kp̄iñtí mbiyaamu. ¹⁵Mamee, an mɔ̀h-mi m̄ dū tin kɔkɔ m cááyee kí kúntí ni-pu kí kp̄áañ m-ba kí tūtuñ-ni. Man yaa néeñ nimbi míñ tikpilee, nimbi kaa làá n̄n néeñ-maaa?

¹⁶Nimbi ni-ba, ni làá ká yii maa sá digiñdi ki t̄i-ni, ama biba li yii an sá nciin ní m ɲá kí ɲmàtiñ-ni kí j̄i. ¹⁷M di bin m túnni ni-ceeyee ubɔ pu ki jíñ-ni tibaaa? ¹⁸Man nín dū Tiiti n̄n kinabiki kiba ki tú bí cù ni-ceeyee, bi jíñ ni-wanti tibaaa? Man n̄n Tiiti landɔkɔɲu sá mbaanti ní, ní ti-ɲáañtam mun mbaantiim.

¹⁹An yaa ȳi ni péee kíf ki dākafi dooooyee yii ti là ní n̄n ȳi-ti binimɔntiibee pu ní m sòh̄n̄ míñ? Aayee, kaa sá míñ. Ti sòh̄n̄ min Kriisitoo lèe ní Unimbɔti nimbiin. Nnabineenkaamu, tin kɔkɔ ti sòh̄n̄ n̄n nee, an sá kí tūtuñ-ni ní cù nyɔkɔpu nnimbɔtisan poon ní. ²⁰M f̄aɲkí yii m̄ taa láa b̄añ ni-cee kí ká-ni min poon maa bàà lèe, ni mun n̄ ká man min poon naa bàà lèe. Maa là kí b̄añ kí ká-ni kujaa n̄n kináɲ n̄n diɲuul n̄n timɔn n̄n asiibil poon. Maa tí là kí b̄añ kí ká ni sòh̄n̄ fám fám n̄n dilambil ki bí fikil fikil poon. ²¹M f̄aɲkí yii m-dāantam ni-ceeyee, m-Nimbɔtiu n̄n taa s̄int̄iñ-mi taapu ni-cee m̄ s̄o bin n̄n ɲá ikpiti ki gb̄int̄i ki ɲúb bi-bimbikpitim, tijɔkɔndi n̄n tilaakpaalee pu.

Tin Pɔɔl kp̄áafi Kɔranti yabee

13 ¹Ntataatiim ní m d̄oñ ni-cee nee. An ɲmāñ Unimbɔti gbɔɲku poon yii: «Binib bili kii bita seerau di cáá mbaamɔn^k.» ²M cáá tibɔti kí kp̄áafi bin bin n̄n ɲá ikp̄itee n̄n bin kɔkɔ k̄ñee. M nín n̄n d̄ómiñ ni-cee n̄n liliitiimee, m n̄n l̄-ti ní ki ḡiti bí b̄us̄i ki li d̄iñ m-kp̄atam

ni-cee. M nín làá dāañ min nee, m làá ɲá an nín máañ puee ní, maa làá kp̄èe ubɔ nimbiin. ³Kii ni nín là kí ká kudaanɲu yii Kriisitoo di di m-pu ki sòh̄nee, ni làá lafun ká. Kriisitoo dākà u-pɔɲɲu ni-kansikin, ama waa sá kiwɔfi. ⁴Tiɲman, u dū u-ba ki ɲá kii uwɔfee ní bi kp̄áá-u ndɔpuntikaa pu, ama Unimbɔti pɔɲɲu yānti u bí dimaɲfalin. Ti n̄n u nín ɲá ubaantee puee, ti mun bí iwɔfin ní, ama u-puee ti cáá dimaɲfal. N̄n Unimbɔti pɔɲɲu puee ti bí dimaɲfalin ki t̄i-ni.

⁵Ní c̄ɔɲk̄iimaan ni-ba kí kp̄èe ni yaa lafun f̄o Yeesu Kriisitoo ki kíf tiɲman. Ní kp̄èe ni-ban tiɲan, naa ká yii u bí ni-naaa? U bí ni-ni, asee ni nín c̄ɔɲk̄i ki kp̄èeyee, ni yaa ká yii naa f̄o-u ki kíf baba. ⁶Míñ ní ni làá bée yii ti mun c̄ɔɲk̄i ti-ba ní ki bée yii ti sá Kriisitoo t̄ont̄n̄liibi tiɲman. ⁷Ti m̄èe Unimbɔti ni-pu ní taa ɲá ikpiti iba. An kaa sá kí dākà ti-ba yii ti t̄ún ditumm̄ntiil, ama ti là ní n̄n ɲáañ tiɲan bàà bi yaa bí sòh̄n̄ ki bííí timbi. ⁸Kun puee taa cáá mpɔn kí dūú já n̄n ibaamɔn,

ti cáá mpɔn kí dūú tūtuñ ibaamɔn ní. ⁹An mɔ̀h̄-ti ɲyunti kamaa timbi yaa bí iwɔfin, nimbi n̄n n̄n p̄ɔyee pu. Ti m̄èe Unimbɔti ni-pu yii ní n̄n sá binimbɔtinooliibi tiɲman pu yab. ¹⁰Kun pu m bí ndan ki ɲmà-nee di sá maa là m̄ dāá b̄añ ni-cee kí dū mpɔn ɲun ti-Dindaan t̄i-mee kí w̄ó-b̄-ni. Mpɔn gbantee sá m̄ dūú tūtuñ-ni ni-nimbɔtinóotam n̄n cù nyɔkɔpu ní, an kaa sá kí dūú n̄n-ñi.

¹¹Nnabiyaamu, tin m làá dū kí k̄añ nee s̄èe: ní n̄n cáamaan dipɔɔpindi, ni-nimbɔtinóotam n̄n n̄n sá tiɲman pu yal kí n̄n t̄i t̄ɔb kunyannyaau, kí n̄n p̄èe kinyɔkɔ n̄n ɲgbansɔɲfi poon. Unimbɔti un sá dineendi n̄n ɲgbansɔɲfi daanee làá n̄n bí ni-cee.

¹²Ní jāam̄maan t̄ɔb kí kp̄āl t̄ɔb nnabiyaamin.

Unimbɔti nikitil din bí dooyee jāam̄-ni.

¹³Ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo ɲanti n̄n Unimbɔti neendi n̄n u-Fam nín c̄ābiñ n̄n nyɔkɔp̄ee ɲuyyee n̄n bí ni-kɔkɔ ceek^p.

^kp 13.13 Yeesu Kriisitoo... Unimbɔti... Circir Fam: dūú ɲmānti n̄n Maat 28.19, Eef 2.18, 1 Peet 1.2.